

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 144 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

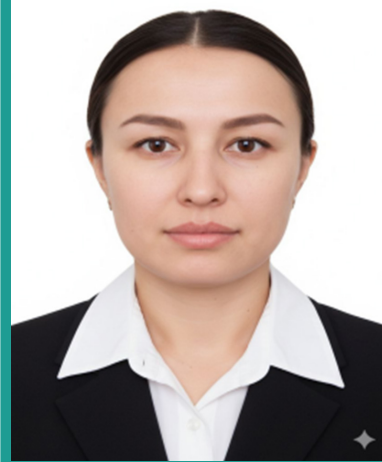
O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatrovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений.....	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики.....	137
<i>Каримбаев Ниетбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения.....	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	

TARBIYA DARSLARIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Toshpo'latova Gulzona Tulqin qizi

Pedagogika fakulteti, ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi boshlang'ich ta'lim yo'nalishi magistranti
Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasiga bag'ishlangan bo'lib, unda o'quvchilarning muloqotga kirishish, o'z fikrini aniq va ravon ifodalash, tinglash, tanqidiy va tahliliy fikrlash hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik va metodik asoslari tahlil etilgan. Maqolada o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi interfaol metodlar, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlardan foydalanish samaradorligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari tarbiya mashg'ulotlari orqali o'quvchilarda erkin fikrlash, o'z nuqtayi nazarini aniq ifodalash hamda ijtimoiy muloqotga tayyorgarlik ko'nikmalarini shakllantirish mumkinligini ko'rsatadi. Mazkur maqolada ilgari surilgan g'oya va xulosalar boshlang'ich sinf o'quvchilari, tarbiya fani pedagoglari hamda pedagogika yo'nalishidagi tadqiqotchilar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga oid ilmiy-metodik manba sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar, pedagogik faoliyat, suhbat metodi, rolli o'yinlar, ijodiy topshiriqlar.

Abstract: This article is devoted to the methodology of developing communicative competence in primary school students during moral education lessons. The paper analyzes the pedagogical and methodological foundations for developing students' skills in initiating communication, expressing their thoughts clearly and fluently, listening, critical and analytical thinking, as well as collaborative work. The effectiveness of using interactive methods, role-playing activities, problem-based situations, and creative tasks aimed at increasing students' speech activity and developing communication culture is substantiated. The research findings demonstrate that through moral education classes it is possible to foster students' independent thinking, the ability to clearly express their viewpoints, and readiness for social interaction. The ideas and conclusions presented in this article have practical significance for primary school students, moral education teachers, and researchers in the field of pedagogy, and may serve as a scientific and methodological resource for developing communicative competence in the educational process.

Key words: communicative competence, interactive methods, competency-based approach, pedagogical technologies, pedagogical activity, conversation method, role-playing games, creative tasks.

Аннотация: Данная статья посвящена методике формирования коммуникативной компетенции учащихся начальных классов на уроках воспитания. В статье проанализированы педагогические и методические основы формирования у учащихся навыков вступления в общение, чёткого и грамотного выражения собственной мысли, слушания, критического и аналитического мышления, а также сотрудничества. Обоснована эффективность использования интерактивных методов, ролевых игр, проблемных ситуаций и творческих заданий, направленных на повышение речевой активности учащихся и развитие культуры общения. Результаты исследования показывают, что посредством воспитательных занятий возможно формирование у школьников навыков свободного мышления, чёткого выражения своей точки зрения и готовности к социальному взаимодействию. Идеи и выводы, представленные в статье, имеют практическое значение для учащихся начальных классов, педагогов предмета "Воспитание", а также исследователей в области педагогики и могут быть использованы в качестве научно-методического источника по вопросам формирования коммуникативной компетенции в образовательном процессе.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, интерактивные методы, компетентностный подход, педагогические технологии, педагогическая деятельность, метод беседы, ролевые игры, творческие задания.

KIRISH

Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hozirgi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sanaladi. Zamonaviy pedagogik jarayonda shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuv yetakchi o'rin egallamoqda. Bunday yondashuv o'quvchilarning faqat nazariy bilimlarini emas, balki ularning hayotiy tajribasi, muloqot ko'nikmalari va ijtimoiy faoliyatini ham shakllantirishni nazarda tutadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning ravon va mantiqiy nutqqa ega bo'lishi, fikrini aniq hamda izchil ifoda eta olishi va boshqalar bilan samarali muloqotga kirishishi ularning keyingi o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Ilmiy manbalarda kommunikativ kompetensiya turlicha yondashuvlar asosida izohlanadi. Mazkur tushuncha tilshunoslik doirasida shakllanib, Dell Hymes tomonidan ilmiy asosda ta'riflangan. U kommunikativ kompetensiyani shaxsning til birliklarini vaziyat va sharoitga mos holda qo'llay bilish qobiliyati sifatida talqin etadi.¹

Psixologik qarashlarga ko'ra, Lev Vygotskiy nutq va tafakkur rivoji ijtimoiy muloqot bilan chambarchas bog'liq ekanligini asoslab bergan.²

Shunday ekan, muloqot bola shaxsining aqliy va ijtimoiy kamolotida muhim omil vazifasini bajaradi. Tarbiya darslari o'z mohiyatiga ko'ra o'quvchilarda axloqiy fazilatlar, ijtimoiy faollik va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish uchun samarali pedagogik imkoniyat yaratadi. Dars jarayonida tashkil etiladigan suhbatlar, munozaralar, rolli o'yinlar hamda guruhli faoliyatlar o'quvchilarning nutqiy faolligini kuchaytiradi, mustaqil fikr bildirishga undaydi va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayoni izchil, maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan bo'lishi lozim. Bunda o'qituvchi dars muhitini psixologik jihatdan qulay tashkil etishi, har bir o'quvchining fikriga hurmat bilan yondashishi hamda ularni rag'batlantirib borishi muhimdir. O'z fikrini erkin bayon qila oladigan, xatodan qo'rqmaydigan va faol muloqotga kirishadigan o'quvchi shaxsining shakllanishi aynan shunday pedagogik muhitga bog'liqdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish muammosi ko'plab pedagogik va psixologik tadqiqotlarda yoritilgan bo'lib, u fanlararo xarakter kasb etadi. Mazkur masala tilshunoslik, psixologiya va pedagogika yo'nalishlarida turli nuqtai nazardan tahlil qilingan. Kommunikativ kompetensiya atamasi ilmiy muomalaga ilk bor Dell Hymes tomonidan kiritilgan bo'lib, u tilni bilish faqat grammatik qoidalarni o'zlashtirish bilangina emas, balki uni real muloqot sharoitida to'g'ri va maqsadga muvofiq qo'llay olish bilan belgilanishini ilgari surgan. Ushbu konsepsiya keyinchalik pedagogik tadqiqotlar uchun nazariy asos vazifasini bajardi va kompetensiyaviy yondashuvning shakllanishiga turtki bo'ldi. Psixologik jihatdan kommunikativ rivojlanish masalasi Lev Vygotskiy tadqiqotlarida chuqur asoslab berilgan. Olimning ta'kidlashicha, bola nutqi va tafakkuri ijtimoiy muhitda, muloqot jarayonida shakllanadi hamda rivojlanadi. Ayniqsa, hamkorlikdagi faoliyat va kattalar bilan o'zaro muloqot bolaning yuqori psixik funksiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy pedagogik tadqiqotlarda ham kommunikativ kompetensiya masalasi alohida e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. O'zbekistonlik olimlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligi, nutq madaniyati va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishni boshlang'ich ta'limning muhim vazifalaridan biri sifatida baholaydilar.

Xususan, O. Musurmonova boshlang'ich ta'lim jarayonida shaxsning ijtimoiylashuvi va faol muloqotga kirishishi tarbiya samaradorligini belgilovchi omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, N. Nurmatova va L.A. Vvedenskaya pedagogik muloqotni ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi sifatida ko'rsatib, uning o'quvchilar nutqiy faolligini oshirishdagi o'rnini asoslab beradilar. Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ kompetensiyaning nazariy asoslari yetarlicha ishlab chiqilgan bo'lsa-da, uni aynan tarbiya darslari jarayonida tizimli va metodik jihatdan shakllantirish masalasi hali ham dolzarbligicha qolmoqda. Mavjud tadqiqotlarda interfaol metodlarning samaradorligi e'tirof etilgan, biroq tarbiya darslari mazmuni asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning yaxlit metodik modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish jarayonini o'rganish va uning samaradorligini aniqlash maqsadida o'zaro bog'liq nazariy hamda empirik metodlardan foydalanildi.

- 1 Dell Hymes. On Communicative Competence. In: Pride J.B., Holmes J. (eds.), Sociolinguistics. Harmondsworth: Penguin Books, 1972. – pp. 269–293.
- 2 Lev Vygotsky. Thought and Language. Cambridge, MA: MIT Press, 1986. – 218 p.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy bosqichda pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlar tahlil qilindi, mavjud ilmiy qarashlar solishtirildi hamda umumlashtirildi. Kommunikativ kompetensiyaning ilmiy asoslarini yoritishda Dell Hymesning nazariy yondashuvi hamda Lev Vygotskiyning nutq va tafakkur rivojiga oid konsepsiyasi metodologik asos sifatida qabul qilindi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuvga doir zamonaviy tadqiqotlar o'rganildi. Empirik tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat, savolnoma, test va tajriba-sinov metodlari qo'llanildi. Kuzatish orqali o'quvchilarning nutqiy faolligi va muloqot ko'nikmalari tahlil qilindi. Suhbat va savolnomalar yordamida ularning muloqotga munosabati hamda fikrni ifodalash darajasi aniqlandi. Tajriba-sinov ishlari nazorat va tajriba guruhlarida tashkil etildi. Tajriba guruhlarida interfaol metodlar, rolli o'yinlar va ijodiy topshiriqlarga asoslangan metodik tizim joriy etildi, nazorat guruhlarida esa an'anaviy usullar qo'llanildi. Olingan natijalar taqqoslanib, miqdoriy va sifat tahlili asosida umumlashtirildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tarbiya darslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Darslarda interfaol metodlar, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlardan maqsadli foydalanish o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda jamoada samarali muloqot qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ kompetensiya ilmiy jihatdan Dell Hymes va Lev Vygotskiy qarashlari asosida izohlanadi. Empirik tadqiqot natijalari esa maxsus metodik tizim qo'llanilgan tajriba guruhlarida o'quvchilarning kommunikativ ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi.

Shu bilan birga, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayoni tizimli, izchil va psixologik jihatdan qulay muhitda olib borilgandagina samarali bo'lishi aniqlandi. Tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- tarbiya darslari mazmuniga kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan mashq va topshiriqlarni muntazam kiritish;
- o'qituvchilar uchun interfaol metodlardan samarali foydalanish bo'yicha metodik qo'llanmalar tayyorlash;
- darslarda guruhli ishlash, bahs-munozaralar va rolli o'yinlarni muntazam qo'llash;
- o'quvchilarning nutqiy rivojlanishini doimiy monitoring qilish va individual yondashuvni kuchaytirish;
- shuningdek, tarbiya darslarida ijobiy psixologik muhit yaratish hamda har bir o'quvchining erkin fikr bildirishiga sharoit yaratish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hymes, Dell. On Communicative Competence. University of Pennsylvania Press, 1972.
2. Vygotsky, Lev. Thought and Language. MIT Press, 1986.
3. Bottomley, Jane, Kulwinder Maude, Steven Prymachuk, and David Waugh. Communication Skills for Your Education Degree. Routledge, 2019.
4. Saputra, A. H., and Steven Anthony. "Pedagogical Competence: Effective Communication of Students of Primary School Teacher Education of Universitas Terbuka in Palembang." Jurnal Basicedu, vol. 5, no. 5, 2021, pp. 4247–4260.
5. "Talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish." International Journal of Science and Technology, vol. 2, no. 4, 2025, pp. 58–59.
6. Mirzaboyeva, Diyora, and Oysara Makhmudova. "Developing Communicative Competence of Primary School Pupils Through Interactive Methods." Journal of Science Innovative Research in Uzbekistan, 10 May 2025.
7. "Talabalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodikasini takomillashtirish." Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, vol. 4, no. 1, 2024, pp. 257–259.
8. Azizov, O. E. "Professional ta'lim o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini metodlar ta'sirida rivojlantirish." WOS Journals, 2024.
9. Atavullayeva, M. Q. "Program for the Development of Primary School Teachers' Communicative Competence Factors." International Journal of Pedagogics, vol. 3, no. 12, 2023, pp. 169–175.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.